

ROŽĖS SIELOS IŠGAVIMAS

✿ Laimė Kiškūnė,
„Kvapų namai“

Nemainyčiau taurės gero
rožių vandens net ir į patį
geriausią vyną. Joje telpa
visų pasaulio vynų skoniai
ir aromatai...

ROŽINIŲ, ARBA ERŠKĖTINIŲ, ŠEIMOS ATSTOVĖ ROŽĖ – VIENA SENIAUSIŲ GĖLIŲ ŽEMĖJE. TAI LIUDIJA IR JOS FOSILIJOS. TAČIAU BŪTINA PABRĖŽTI, KAD AUTENTIŠKA PIRMAPRADĖ ROŽĖ NĖRA PANAŠI Į TAS DAUGIALAPES IR PILNAVIDURES ŠIUOLAIKINES GENTAINES, KURIAS PLAČIAI AUGINAME SODELIUOSE IR DARŽELIUOSE, KURIOMIS GĖRIMĖS IR KURIAS MIELAI DOVANOJAME. STAMBŲ KIAUŠINIŠKĄ ERŠKĖČIO, ROŽĖS PRAMOTĖS, ŽIEDĄ SUDARO PENKI TAURĖLAPIAI, VIRŠ KURIŲ IŠSIDĖSTĘ PENKI VAINIKLAPIAI. ŽIEDLAPIŲ VAINIKAS IŠ PRADŽIŲ BŪNA TAISYKLINGO APSKRITIMO FORMOS, BET VĒLIAU, KAI ŽIEDAMS SUBRENDUS JIE UŽDENGIA VIENAS KITĄ, SUSTAMBĖJA IR IŠSIPLEČIA Į VISAS PUSES.

R. Dainavičienės, L. Kiškūnės nuotr.

Žmonės rožių vandenį, kaip ir dar 40 įvairių rūšių hidrolatų, geria, naudoja arbatai virti. Tradiciniuose prabanguose Irano viešbučiuose šeiminkai mus sutikdavo su saldaus rožių vandens ąsočiais. Vos keli gurkšneliai dieviškojo eliksyro nuplaudavo kelionės nepatogumų ir karščio sukeltą nuovargį, irzlumą, blogą nuotaiką.

VARDO KILMĖ

Žodis *rožė* etimologiškai sietinas su lotynišku *rosa*, kurį galima kildinti iš graikų Atikos tarmės *rhodon*. Šis augalas minimas Homero „Odisejoje“, tad neabejotina, kad jis turėjo būti žinomas bronzos amžiuje gyvenusiems graikams. Tiesa, nėra aišku, kuri rūšis įkvėpė Homerą sukurti garsųjį aušros deivės Eos epitetą Rožiapirštė (*rhododaktylos Eos*).

Kitų etimologų teigimu, *rosa* gali būti etruskiška graikų žodžio *rhodia* „kilęs iš Rodo, rodietiškas“ forma. Ajolėnų tarme kūrusi didžioji graikų poetė Sapfo vartojo variantą *wrodon*. Ši ajolėnišką žodį linkstama sieti su persų išminčiaus Zaratuštros Avestos žodžiu *var da*, kuris reiškė saldžiai kvėpiančią gėlę.

KVAPŲ MOTINA

Poetai ir mąstytojai rožę vadina kvapų motina, sodų karaliene. Apie šį augalą, žiedų grožį, įvairių taurių kvapą, gydomąsias savybes prirašyta daugybė tomų, tačiau jis tebėra slėpiningas. Žmonės, kuriems yra tekę uostyti rūpestingai ir subtiliai distiliuotą rožės otą (*otto*) arba atarą ar šiuolaikiškesniu būdu pagamintą absoliutą, niekada to nebepamirš. Nusakyti ar aprašyti mintis ir jausmus, kuriuos sukelia nepaprastas kvapas, nėra lengva. Sakoma, kad jis tarsi žėri ar lieja spindesį, įsigauna į slapčiausias mūsų širdies ir sielos kerteles, sužadina ten slepiamus gaivalingus troškimus ir didžiausias svajas.

Galima išgirsti teigiant, kad šiuolaikinė rožė puošnumu pranoksta ir galų

ar vaistininčių rožę (angl. *apothecary rose*, *French rose*, *Hungarian rose*, *officinal rose*) vadinamą **prancūzinę rožę** (*Rosa gallica* var. *centifolia*), ir Damasko arba parfumerių rožę įvardijamą **damaskinę rožę** (*R. damascena*), ir **muskusinį erškėtį** (*Rosa moschata*; angl. *musk rose*, pranc. *rosier musqué*), bet ji nė iš tolo negali varžytis su savo pramotėmis nei kvapų įvairove, nei jų sudrumu, nei subtilumu. Kaitrią gegužės dieną Irano miestų parkuose ar šiltą birželio dieną Rožių abatijoje Provanso Alpėse pajunti dvelkiant rožių vėją. Viskas taip kvėpia šiomis gėlėmis, kad būdamas ten gali jų kvapą gerti it gardų nektarą.

VAIDINUSIOS SVARBŲ VAIDMENĮ

Damaskinė rožė, šimtalapis erškėtis (*R. x centifolia*; angl. *Burgundy rose*, *cabbage rose*, *Holland rose*, *moss rose*, *pale rose*, *Provence rose*) ir **burboninė rožė** (*Rosa x borboniana*; angl. *Bourbon rose*, vok. *Bourbon-Rose*) – šios trys rūšys, šimtmečius turėjusios svarbią reikšmę įvairiose kultūrose, Vakaruose buvo atrastos iš naujo tik XX amžiaus paskutiniajame dešimtmetyje. Tai lėmė tiek augantis susidomėjimas kvapais, aromaterapija, natūralia parfumerija ir kosmetika, tiek Indijos, arabų, persų kultūrų įsiveržimas ne tik į akademinius sluoksnius, bet ir į kasdienę buitį.

Šiuolaikines rožes Anglijoje, Prancūzijoje ir kitose Europos šalyse imta auginti maždaug nuo XVIII amžiaus. Išvesti išvaizdžius žiedus turintys augalai, bet jie buvo it dirbtinė Kristiano Anderseno pasakos rožė – beveik nekvepėjo. Šiuo metu žinoma per 30 000 veislių.

Pirmapradės augalinės substancijos kūnui, sielai ir dvasiai "Kvapų namuose".

Ateikite uosti, tirti ir pažinti tikras natūralias kvapiąsias ir kosmetines medžiagas į Kvapų namų saloną „Aromata mirabilia“, M.K.Čiurlionio g. 4 (įėjimas iš kiemo), Vilnius. Tel.+370 610 20810
Salono darbo laikas: II-V nuo 11 iki 19 val., VI nuo 11 iki 15 val.
Daugiau apie mus - svetainėje www.kvapunamai.lt

Sutariama, kad *R. persica* ir *R. chinensis* augavietės yra atitinkamai Persija ir Kinija. Ten šios natūraliai kvėpiančios rožės, periodiškai žydinčios visus metus, auginamos ne mažiau kaip 5 000 metų. Kinijos augalai ypatingi tuo, kad žydi geltonais žiedais.

Botanikų teigimu, rožės paplito pasaulyje iš trijų kultūrinių zonų. Viena jų buvo senovės Artimieji Rytai: Babilonija, Persija ir Sirija. Iš ten augalai pateko į antikinę Graikiją ir Romą. Trečiajam arealui priklauso Indija, Kinija ir Japonija.

Indijoje rožių auginimo tradicijos ypač stiprios Radžasthane, Utar Pradeše, Himacal Pradeše ir Tamilnade. Kokybiški augalai plačiai auginami ir Maroke, Turkijoje, Bulgarijoje. Senosios įstabaus kvapumo rūšys tradiciškai mėgstamos Irane ir Kinijoje.

SALDŽIOSIOS IRANO ROŽĖS

Puošni raudonoji (*Gole sorch*) ir rausvoji (*Gole surati*) rožės Irane brangintos kaip nacionalinis turtas dar tais laikais, kai dabartinės Europos šalys, naudojančios jas savo heraldikoje ir valstybinėje simbolikoje, skendėjo priešistorės miglose. Aksominiai banguoti žiedlapiai, kurių atspalviai įvairuoja nuo baltų iki rausvai rožinių ir ryškiai raudonų, persų poezijoje buvo lyginami su skaisčiais gražuolių skruostais. Irano rožės, kurios auga ir laukinėje gamtoje, yra trijų spalvų – tamsiai raudonos (*gole sorch*), skaisčiai rausvos (*gole surati*, *gole Muhammadi*) ir baltos (*gole sefid*, *gole nastarani*).

Rožės kultas su persų kultūra plito į kitų civilizacijų židinius, ypač į Indiją, kur valdant Didiesiems Mogolams atsirado itin savita persų-indų kultūra. Į Al Hindą, kaip kadaise musulmonai vadino Indiją, Damasko rožę iš Persijos per Afganistaną XVI amžiuje veikiausiai atgabeno Mogolų dinastijos įkūrėjas Babūras. Šį nuožmų užkariautoją

traukė ne tik karo žygiai, bet ir palaimingas laiko leidimas soduose, kur jis netrukdomas galėdavo stebėti gamtą, kurti eiles ir piešti geles.

Sūfių mokymuose sakoma, kad Dievas išmokė savo pranašus išgauti gėlių sielas (*rūh*). Garsiausias metodas, pasiekęs mūsų dienas, yra *rūh-i-gulāb*.

Vienasluoksnė ir daugiasluoksnė Irano rožė, auginama legendiniuose Širazo ir Kamsaro rožių laukuose ar soduose, skleidžia tokį dangišką kvapą, kad iki šių dienų auginama būtent dėl jo. Rožių vanduo (pers. *gul-ab*) toks kvapnus, kad net augalas (*gul* ar *gol*) imtas vadinti *gulabu*, *golabu*.

Pavasariui įpusėjus, Meimande ir Kamsare prasideda kasmetinis *Gol o golabo*, kai iš itin aromatingos saldiakvapės rausvos pranašo Muhammado rožės (*Gole Mohammadi*) žiedų ekstrahuojamas rožių vanduo. Daugybė žmonių specialiai atvyksta į Meimando ir Kamsaro sodus stebėti tradicinio rožių skynimo (*golčini*) ir rožių vandens (*golabgiri*) distiliavimo. Tuo metu visos apylinkės paskęsta nuostabiuose kvapuose.

Rožių žiedai pradkami rinkti netekėjus saulei, nes tada jie stipriausiai kvėpia ir būna sukaupe daugiausia eterinių aliejų, todėl nieko nelaukiant pradedamas tradicinis ar pramoninis distiliavimas. Ponas Kermani, kurio sode skynėme rožes ir kuris tęsia tradicinio distiliavimo tradicijas, maždaug 40 kg žiedų sudeda į 100 l talpos alavinius indus, įpila 60 l vandens ir juos sandariai uždaro. Šie dviem aliuminio vamzdeliais yra sujungti su 30–40 l talpos variniais ąsočiais. ąsočių apatinė dalis panardinta į kanalą, kuriuo teka šaltas vanduo. Distiliavimas užtrunka nuo 8 iki 20 valandų, o jo metu išgaunama maždaug 35–40 l rožių vandens. Kuo mažesnė ugnis ir lėtesnis distiliavimo procesas, tuo gaminio kokybė geresnė.

Kasmet Iranas eksportuoja apie 40 000 tonų rožių vandens, tačiau gaminamas Kamsaro apylinkėse laikomas

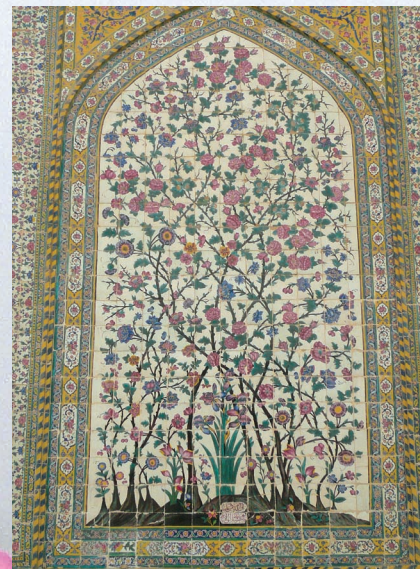
ypatingu. Jis siunčiamas į Meką, kur, sumaišytas su švento Zamzamo šaltinio vandeniu, naudojamas kasmetinei svarbiausios musulmonų Kaabos šventyklos mazgojimo ceremonijai.

KVAPNI ŽINIA

Iš rožių gaminamos įvairios kvapiosios substancijos: aliejai ir atarai, rūhai ir konkretai, absoliutai ir otai, sirupai ir eliksyrai, džemai ir žiedlapių pudros, distiliuojami hidrolatai. Alkoholis, įpiltas į šias dieviškas substancijas, jas nužudo. Su spiritu sumaišytas rožių otas ar ataras nebetinka nei kvėpintis, nei gydymui. Naudojant gryną rožių otą taip pat reikia būti dėmesingiems. Geriau jį sumaišyti su kokybišku migdolų ar simondsijų aliejumi, nes grynas, kaip ir absoliutas, yra labai koncentruotas ir stipriai veikia ne tik kūną, bet ir emocijas, mentalinį kūną. Nebūtina išsitepti brangia karališka substancija, pakanka tiesiog jos įkvėpti arba pasikvėpinti vienu kitu aliejų mišinio lašeliu.

Galima šviežių rožių žiedlapių pamerkti į šaltinio vandenį ir palaukti keletą valandų vidurdienį, kol jie perduos malonią žinių vandeniui. Šis nuostabiai kvėpės ir turės švelnių gydomųjų savybių. Panašiai homeopatiškai veikia ir distiliuotas rožių vanduo. Jeigu jis distiliuojamas subtiliai ir pamažu, virsta dieviška substancija. Tikro rožių vandens kvapas dažnam žmogui atveria supratimą ne tik apie rožes, bet ir apie tikrąją aromaterapiją.

Rožių vanduo toks universalus, kad tinka beveik visiems ir viskam. Jis yra nuostabus odos drėkiklis. Specialistai rožių substancijas rekomenduoja kaip pusiausvyrą atstatančius hormonus, ypač vyresniame amžiuje. Jos padeda įveikti PMS, menstruacinius skausmus ir nuotaikų svyravimus. Palankiai veikia nervų sistemą ir padeda „gerai jaustis“. Mažina pyktį ir choleriškumą, atveria ir ramina širdį. Rožės vėsina ir labai švelniai sutraukia odos poras.

Rožių otas – tradiciniu būdu distiliuotas rožių eterinis aliejus.
Rožių ataras – rožių eterinis aliejus, tradiciškai distiliuotas į santalo aliejų.

